

ЗМІСТ

Ашиток Н. Здоров'язбережувальні технології в роботі з дітьми із особливими освітніми потребами в Україні.....	4
Ашиток Н., Кавчак І. Безпечне освітнє середовище як важлива умова інклюзивного навчання.....	12
Huk N., Purii G. Formation of health preserving competence of future social educators.....	19
Долішняк Н., Чомко І. Особливості використання засобів оздоровчої гімнастики в сучасному закладі дошкільної освіти	26
Калічак Ю. Формування здоров'язбережувальної компетентності вихователя в умовах сучасного закладу вищої освіти.....	35
Кахновець Р. Збереження психологічного здоров'я учнів старшої школи в умовах війни.....	45
Кисилічин А., Філь В. Роль і значення інформаційних технологій у формуванні здорового способу життя.....	53
Мацигін В. Гуманітаризація освіти як чинник розвитку самостійності студентської молоді.....	63
Мотика А. Фітбол-гімнастика як інноваційна здоров'язбережувальна технологія у закладах дошкільної освіти	70
Нагорна Н., Малик Ю. Комплексний підхід до профілактики захворювань опорно-рухового апарату здобувачів вищої освіти.....	78
Прусська А. Усебічне виховання у спадщині О. Вишневецького	86
Сігасанова А. Використання інтерактивних методів навчання в Японії.....	94
Фарима С. Освіта в Німеччині та методика викладання історії в німецьких школах.....	103
Хомин О., Калічак Ю. Законодавче забезпечення дошкільної освіти.....	119
Yazhyk O., Dyminska A. The main directions of the health care activities of the social educator in a modern institution of general secondary education.....	127
НАШІ АВТОРИ	136

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УКРАЇНІ

**Надія Ашиток
м. Дрогобич**

Здоров'я суспільства передусім визначається здоров'ям дітей. В останні роки ситуація зі здоров'ям дітей стала критичною. Зросли загальний рівень захворюваності та поширеність окремих хвороб. Цьому сприяє посилення впливу на здоров'я дітей факторів ризику екологічного, медичного та соціального характеру, погіршення структури харчування та зниження ефективності традиційних профілактичних заходів [5]. Що стосується дітей з ООП, то впровадження здоров'язбережувальних технологій у процесі їх навчання та виховання є особливо актуальним. За даними ВООЗ, частота народження дітей з вродженими порушеннями розвитку сягає 4–6 % від загальної кількості немовлят. У 15 % дітей діагностують порушення розвитку протягом перших 5–10 років. В Україні вроджені порушення розвитку трапляються у понад 2300 випадках на 100000 народжених [3]. Дослідники зазначають, що лише 10 % всіх дітей приходять до школи абсолютно здоровими. У значної частини дітей проблеми зі здоров'ям пов'язані з наявністю вроджених або набутих порушень, і, як наслідок, вони відстають у навчанні не через занедбаність, а через стан здоров'я. Отже, з самого початку шкільного навчання більшість дітей мають певні відхилення у функціонуванні одного або кількох органів, і за відсутності профілактичних заходів ці відхилення можуть з часом посилюватися та ускладнювати процес навчання [4, с. 45–46].

Шкільні фактори також впливають на здоров'я дітей.

Наприклад, у 70 % дітей молодшого шкільного віку особистісна, розумова та фізична витривалість не відповідає шкільному навантаженню. Крім того, за п'ять років навчання в школі кількість шлунково-кишкових захворювань зростає в три-чотири рази, а кількість захворювань органів зору та неврологічних захворювань подвоюється [7, с. 389–393]. Унаслідок існування зазначеної проблематики актуальним є вивчення факторів, що негативно впливають на стан здоров'я неповнолітніх, та пошук шляхів збереження та поліпшення цього стану. Дослідженням означеної проблематики займалися Н. Алендарь, Т. Бережна, . Гаращенко, С. Гуменюк, В. Єфімова, В. Кошель, Ю. Лозинська, Т. Луценко, К. Микуліна, Є. Починок та ін. Незважаючи на значну кількість публікацій, названі вище проблеми, особливо ті, що стосуються впровадження здоров'язбережувальних технологій у педагогічну практику з дітьми із особливими освітніми потребами в Україні, залишаються малодослідженими.

Мета статті – дослідити особливості впровадження здоров'язбережувальних технологій у педагогічну роботу з дітьми із особливими освітніми потребами в Україні.

Здоров'язбережувальні технології – це вид сучасних інновацій, спрямованих на захист здоров'я учасників навчально-виховного процесу. Здоров'язбережувальні технології в освітніх закладах поєднуються з традиційними формами і методами в педагогіці, які доповнюються різними методами зміцнення здоров'я. За допомогою цих технологій розв'язується багато завдань, до яких, зокрема, належать збереження актуального стану здоров'я, зміцнення психічного та соціального здоров'я, створення належних умов для навчання і виховання, які сприяли б збереженню здоров'я, дотримання вимог гігієни в закладах освіти, профілактика захворювань, допомога дітям у досягненні принципів здорового способу життя, формування здорових звичок, дотримання режиму дня, усвідомлення дітьми необхідності занять

фізичною культурою, формування ціннісних установок у ставленні до власного здоров'я.

Здоров'язбережувальні технології сприяють створенню безпечних умов для перебування, навчання, виховання та розвитку дітей у закладі освіти, розв'язують завдання виваженої організації навчально-виховного процесу, адаптують навчальні та фізичні навантаження до можливостей дітей. Мета здоров'язбережувальних технологій – озброїти дітей знаннями, вміннями та навичками, необхідними для ведення здорового способу життя, і навчити їх використовувати їх у повсякденному житті.

У рамках осмислення здоров'язбережувальних технологій у системі освіти здоров'я визначають як психофізичний і психологічний стан дитини, що забезпечує достатньо високий рівень інтелектуальної і фізичної працездатності та адаптованості до постійно мінливого освітнього, соціального і природного середовища [4, с. 33]. Сутність здоров'язбережувальних технологій полягає у здійсненні відповідних корекційних, психолого-педагогічних та реабілітаційних заходів, спрямованих не лише на формування більш високого рівня здоров'я і набуття навичок здорового способу життя, а й на поліпшення якості життя особистості [2, с. 2–76].

Існують різні підходи до організації процесу підтримки здоров'я. Відповідно до цих підходів розрізняють наступні технології:

1) медичні технології. Традиційно питаннями зміцнення здоров'я займаються працівники сфери охорони здоров'я, проте в закладах освіти впроваджувати профілактичні програми здоров'я зобов'язані педагоги;

2) фізкультурно-оздоровчі технології. Спрямовані на фізичний розвиток, тренування м'язової сили, витривалості, швидкості, гнучкості та інших якостей людей, які відрізняють здорових осіб від фізично слабких. Зазначені технології

реалізуються на заняттях з фізкультури та в спортивних секціях;

3) технології зі збереження навколишнього середовища. Базуються на гармонії співіснування людини з природою і спрямовані на створенні екологічно безпечних, оптимальних умов для життя і праці людей. У закладах освіти – це озеленення прилеглих територій, створення рекреаційних зон, живих куточків, участь у природоохоронних заходах тощо;

4) технології охорони здоров'я та безпеки. Відповідальними за їх впровадження є фахівці з охорони праці, захисту, надзвичайних ситуацій, архітектори, будівельники, працівники комунальних служб, інженерних служб, цивільної оборони та пожежні інспектори.

5) технології зміцнення здоров'я. Технології цього різновиду можна поділити на такі підгрупи: організаційно-педагогічні – визначають структуру навчально-виховного процесу і допомагають запобігти виникненню перевтоми, гіподинамії та іншим дезадаптивним станам; психолого-педагогічні – передбачають безпосередню роботу педагога з дітьми; технології, спрямовані на прищеплення дітям свідомого ставлення до збереження власного здоров'я, розроблення програм прищеплення неповнолітнім навичок здорового способу життя та профілактиці негативних звичок; організаційно-педагогічна робота з дітьми у позанавчальний час; просвітницька робота з батьками;

б) технології соціальної адаптації та розвитку особистості включають методи, що забезпечують формування та поліпшення психологічного здоров'я дітей та підвищують їхню психологічну витривалість [4, с. 37–38]. До методів соціальної адаптації та розвитку особистості належать ті, що забезпечують формування і зміцнення психологічного здоров'я дитини, підвищують психологічну адаптивність особистості. Це – тренінги соціально-психологічного спрямування, соціальні та сімейно-педагогічні

програми (до яких мають бути залучені не лише діти, а й їхні батьки та педагоги), технології зміцнення здоров'я у межах санітарно-гігієнічного виховання та лікувальної фізкультури, що сприяють загартуванню організму та формуванню його здатності до боротьби зі збудниками хвороб [4, с. 37–38].

За останні десятиліття стан здоров'я та фізичного розвитку українських дітей погіршився. Серед чинників, що спричиняють погіршення здоров'я дітей, чи не найважливішу роль відіграє збільшення навчального навантаження, наслідки якого призводять до стресів та неврозів. Виважений підхід до визначення обсягу навчального навантаження у поєднанні із впровадженням здоров'язбережувальних технологій допомогти б запобігти поширенню функціональних порушень та органічної патології у дітей.

Сповідування здорового способу життя та використання здоров'язбережувальних технологій має особливе значення для забезпечення цілісного розвитку дітей з ООП. Технології зазначеного типу для цих дітей сприяють оптимізації освітньої діяльності, виваженої рухової активності, підвищенню їхніх адаптаційних можливостей. З метою активізації навчальної діяльності осіб зазначеної категорії доцільно впроваджувати корекційно-розвивальні рухливі ігри, які включають елементи раніше вивчених фізичних вправ. Це сприяє зменшенню навантаження та втоми дітей, підвищенню рівня усвідомлення матеріалу та поліпшенню їхньої інтелектуальної та фізичної компетентності.

Під час занять з фізкультури асистенти вихователя та батьки (інші уповноважені особи або асистенти дитини) зобов'язані постійно контролювати стан дітей з ООП. Для корекції психоемоційного стану неповнолітніх треба використовувати дихальні вправи, кистьову та пальчикову гімнастику, елементи масажу або самомасажу, імітаційні й ритмічні вправи, вправи з

елементами фітболу, музикотерапію та кольоротерапію.

Важливим є ретельний підбір та використання адаптованого фізкультурного обладнання. Комплексне застосування цих засобів дає можливість розв'язувати завдання охорони здоров'я та його зміцнення. До таких засобів належать фізичні вправи, оздоровчий вплив природи, гігієнічні чинники, формування ціннісного ставлення до здоров'я, гімнастика, спортивно-прикладні вправи (зокрема, доцільними є вправи з легкої атлетики), рухливі ігри та ін.

Важливість забезпечення оптимальних гігієнічних і санітарно-гігієнічних умов для проведення занять з фізичного виховання пов'язана з чутливістю організму дітей з ООП до чинників навколишнього середовища. Підвищена вологість, бактеріальна забрудненість, несприятливий температурний режим, погіршення складу повітря в приміщенні, недостатнє освітлення можуть призвести до погіршення психоемоційного стану, здоров'я, фізичної й інтелектуальної працездатності дітей. З точки зору впливу на здоров'я дітей, до здоров'язбережувальних технологій належать ті, що запобігають дезадаптивним станам у дітей (наприклад, ранкова гігієнічна гімнастика, фізкультпаузи, ритмічна гімнастика), ті, що безпосередньо впливають на функціональний стан різних органів і систем дитячого організму (гімнастика для очей, масаж, дихальна гімнастика, звуко-, кольоротерапія тощо), освітні технології (наприклад, медіатехнології), що включають програми, спрямовані на навчання дітей піклуватися про власне здоров'я та формування культури здоров'я як складової загальнолюдської культури); технології, пов'язані з формуванням психологічного здоров'я дитини (релаксація, кінетична гімнастика, пальчикова гімнастика, психогімнастика, психотерапія, казкотерапія, сміхотерапія тощо) та ін. [1, с. 28–33].

В останні десятиліття стан здоров'я та фізичний розвиток

українських дітей продовжує погіршуватися. Своєчасна оцінка стану здоров'я неповнолітніх, визначення їх психофізичного потенціалу та комплексний підхід до впровадження здоров'язбережувальних технологій допоможуть запобігти поширенню функціональних порушень та органічної патології серед дітей. Ефективність зазначених технологій у роботі з дітьми з ООП вимагає від педагогів враховувати інтелектуальні та фізіологічні особливості осіб цієї категорії з метою збереження здоров'я, зміцнення адаптивних можливостей та запобігання фізичному і психічному перевантаженню.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бобренко І.В. Здоров'язберігаючі технології в освіті молодших школярів із порушеннями інтелектуального розвитку. Бобренко І.В. *Інноваційні підходи в освіті та реабілітації дітей із особливими освітніми потребами (до 15-річчя ВГО «Українська асоціація корекційних педагогів»)*: збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ, 2020. С. 28–33.
2. Бойченко Т. Є. Валеологія-мистецтво бути здоровим. *Здоров'я і фізична культура*. 2005. № 2. С. 72–76.
3. Вроджені вади розвитку. URL: https://vue.gov.ua/%D0%92%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%96_%D0%B2%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83.
4. Михальський АВ., Жигульова Е.О., Михальська Ю.А. Здоров'язберігаючі технології при роботі з дітьми із особливими освітніми потребами : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2020. 228 с.
5. Няньковський С.Л., Яцула М.С., Чикайло МІ.,